

HOFSTEDE’NİN SERBESTLİĞE KARŞI SINIRLILIK BOYUTUNUN TÜRKÇE ÖLÇEĞE UYARLANMASI

ADAPTATION OF THE HOFSTEDE’S INDULGENCE RESTRAINT DIMENSION INTO TURKISH SCALE

Esin CAN*

Elif ÖZER**

Ayşe Merve URFA***

Öz

Geert Hofstede tarafından literatüre kazandırılan kültürel boyutlar teorisine en son eklenen serbestlik-sınırlılık boyutu, toplumların mutluluk temaları ve yaklaşımlarına odaklanmıştır. Serbestlik boyutu, bireylerin kişisel ihtiyaç ve isteklerini gerçekleştirmelerinin değerli olduğunu, bireysel mutluluğu ve iyi oluşu önceliklendiren toplumları temsil ederken; sınırlılık boyutu toplumsal normlara uyumlu olmak için bireysel istek ve ihtiyaçlarını sınırlandıran toplumları temsil etmektedir. Yapılan incelemeler sonucunda serbestlik-sınırlılık boyutuna ait Türkçe literatürde uyarlaması yapılmış veya geliştirilmiş bir ölçek bulunmadığı görülmüştür. Kültür boyutlarının birçok alanı etkileyici bir unsur olarak görülmesi sebebiyle, konuyla ilgili ölçek geliştirme ve uyarlama çalışmalarının literatürü zenginleştirecek araştırmalara yardımcı olacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda, Heydari vd. (2021) tarafından geliştirilen serbestlik-sınırlılık ölçeğine ait ifadeler kullanılarak, bireysel düzeydeki serbestlik-sınırlılık ölçeğinin Türkçe literatüre uyarlanması amaçlanmıştır. Araştırma İstanbul’da yaşayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan 18 yaş üzeri bireyler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmada beş aşamalı tersine çeviri yöntemi kullanılmış olup, birinci çeviri çalışması, birinci çeviriyi değerlendirme süreci, tersine çeviri çalışması, tersine çeviriyi değerlendirme süreci ve uzman görüşlerinden oluşan süreç izlenmiştir. Uyarlanan Türkçe ölçeğin SPSS 26.0 ve AMOS programları kullanılarak geçerlilik ve güvenilirliği analiz edilmiştir. Veri analizleri sonucunda, ölçeğin Türkçe uyarlamasının güvenilir ve uygulanabilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Kültür, Hofstede, Serbestlik-Sınırlılık, Ölçek Uyarlama

JEL Sınıflandırması: M10, M16

* Prof. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, İstanbul.
E-mail: esincan@yildiz.edu.tr, ORCID ID:0000-0003-1754-4867.

** Arş. Gör., Yeditepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası Ticaret ve İşletmecilik Bölümü, İstanbul.
E-mail: elif.ozel@yeditepe.edu.tr , ORCID ID:0000-0002-6823-0772

*** Arş. Gör. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, İstanbul.
E-mail: murfa@yildiz.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-5485-2845.

Abstract

The indulgence-restraint dimension, which was the most recently added dimension to Geert Hofstede's cultural dimensions theory, focuses on the happiness themes and approaches of societies. Indulgence represents societies that prioritize individual happiness and well-being, where it is valuable for individuals to realize their personal needs and desires, restraint represents societies that limit individual wishes and needs in order to comply with social norms. Literature review showed that there was no adapted or developed scale in Turkish literature regarding the indulgence-restraint dimension. Since cultural dimensions are seen as an influencing factor in many fields, scale development and adaptation studies on the subject will help research that will enrich the literature. This study aimed to adapt Heydari et al. (2021)'s individual-level indulgence-restraint scale to Turkish. The research was conducted on Turkish citizens who are living in Istanbul and over the age of 18. A five-stage reverse translation method was used in the study, which consisted of the first translation study, first translation evaluation process, reverse translation study, reverse translation evaluation process, expert opinions. The validity and reliability of the adapted Turkish scale was analyzed using SPSS 26.0 and AMOS programs. It was concluded that the Turkish adaptation of the scale was reliable and applicable.

Keywords: Culture, Hofstede, Indulgence-Restraint, Scale Adaptation

Jel Classification: M10, M16

1. Giriş

Teknolojik gelişmeler, günümüzde ağ organizasyonların yaygınlaşmasını sağlamış, bu durum ise organizasyonların uluslararası iş birlikleri oluşturması, örgüt yapılanmalarının gelişimi ve örgütlerin uluslararasılaşma sürecine büyük bir hız kazandırmıştır. Bunun dışında örgütlerde çeşitlilik anlayışı çerçevesinde, örgüt kültürünü oluşturan çalışanların farklı kültürel altyapılardan gelmesi durumu, kültür ve kültür boyutlarının strateji, uluslararası ticaret, yönetim, örgütsel davranış gibi işletme temelli sosyal bilim alanlarında çok araştırılan bir konu olmasına neden olmuştur. Kültür kavramı işletme dışında birçok disiplinin ilgi odağı olması yönüyle literatürde birçok açıdan gelişen ve araştırılan bir kavram olma niteliği taşımaktadır. Kavramın birçok disiplin tarafından kullanılması ise ortak bir tanım oluşturulmasını güç kılmaktadır (Hofstede vd., 1990; Kroeber ve Kluckhohn, 1952).

Kültür kavramı ilk olarak Latin dilinde cultura kelimesi ile yer almış, ekin, ekip-biçme şeklinde tanımlanmıştır (McKeon ve Williams, 1977). Günümüze yakın anlamı ise ilk defa Alman filozofu Immanuel Kant tarafından 18. yüzyılda kullanılmıştır. Immanuel Kant'a göre kültür, bireyin aklı ile mantık yürüten bir varlık olması sonucu, bu kaynakları kullanarak ideallerini ve hedeflerini uygulayabilecek bir bütünü ifade etmektedir (Sent ve Kroese, 2022). Schein (1985) ise kültürü geniş bir perspektiften toplumun geçmiş tüm birikimlerinin, deneyim ve öğrendiklerinin toplamı olarak ifade etmiştir. Kültür, toplum veya bir gruba ait özgün, süreçte değişime uğrayabilen, içinde bulunan grup veya toplumun birliğini sağlayan değerler, inançlar bütünüdür. Kültür araştırmalarına birçok katkı sağlayan Hofstede ise kültür kavramını "Bir grup veya insan kategorisine ait üyeleri diğerlerinden ayıran zihnin kolektif programlaması" olarak ifade etmiş ve yaşam süresince devam ettiğine vurgu yapmıştır (Hofstede vd., 2010). Hofstede vd. (2010), bireyin kişiliğinin bir kısmının genler ile aktarıldığı, bir kısmının ise edinmiş olduğu tecrübelerden oluştuğunu, bu nedenle de her bireyin kendine özgü zihnin kolektif programlaması olduğunu ve bunların kültürü oluşturduğundan bahsetmiştir.

Ülkeler arası farklılıkları (Cattell, 1950; Furnham vd., 1994; Garrison, 1998; Gupta vd., 2002; Hofstede, 1980a, 2001; Rokeach, 1973; Rosenberg vd., 1961; Schwartz, 1992) ve çok uluslu ve uluslararası firmaların farklılıklarını inceleyen (Luo, 2008 Leonavičienė ve Burinskienė, 2022) önemli araştırmalar, kültür kavramının boyutlarının, sınıflandırmasının yapılmasını ve sınırlarının çizilmesini sağlamıştır. Konuyla ilgili ilk araştırmayı yapan Hall ve Hall (1990) kültür kavramını tek boyutlu olarak ele alarak, kültürü yüksek ve düşük bağlam şeklinde sınıflandırmıştır. Triandis (1994) ise kültürü idiocentric/ benmerkezcilik ve allocentric/başkası merkezcilik olarak ele almıştır. Literatürde kavram üzerine her ne kadar çok boyutlu sınıflandırma yapılmış olsa da (Inglehart ve Baker, 2000; Inglehart, 1977; Inkeles ve Levinson, 1969; Kim vd., 1994; Schwartz, 1994; Schwartz, 1992), Hofstede'nin kültür boyutları çalışmalarda sıklıkla kullanılan ve kavram gelişiminde temel alınan bir kaynak olmaya devam etmektedir. Bu bağlamda araştırmada, Hofstede'nin kültür sınıflandırmasına son eklediği boyut olan serbestlik-sınırlılık ele alınmıştır. Kültürün altıncı boyutu olan serbestlik-sınırlılık boyutuna yönelik çalışmalar oldukça sınırlıdır (Heydari vd., 2021; Kayalvizhi ve Thenmozhi, 2018; Türegün, 2019). Konuyla ilgili Türkçe ölçek uyarlaması ise bulunmamaktadır. Bu doğrultuda araştırma, Hofstede'nin kültürel boyutlar teorisindeki son boyut olan serbestlik-sınırlılık boyutunun tanımı, özellikleri ve ölçümü için değerli bir kaynak niteliği taşımaktadır. Araştırmanın Türkçe yazına uyarlama aşamaları titizlik ve şeffaflık ile yürütülmüş, yapı geçerliliği ve güvenilirlik analizi bulguları sonucunda ölçeğin nihai hali oluşturulmuştur.

2. Hofstede'nin Kültürel Boyutlar Teorisi

Kültürel Boyutlar Teorisi, Geert Hofstede tarafından geliştirilmiştir. Teori, kültür bağlamında ülkeler arasındaki farklılıkları anlamak, ülke veya kurumlar arasında iş yapma şekillerini belirlemek ve kültürün iş ortamı üzerindeki etkilerini araştırmayı temel almaktadır. Hofstede (1980b), kültür boyutlarını ilk olarak güç mesafesi, bireycilik/toplulukçuluk, belirsizlikten kaçınma ve erillik/dışillik olarak dört boyut ile tanımlamış, 50'den fazla ülkede bu boyutlar ile ilgili araştırma yürütmüştür. Araştırmada, kültürlerin farklılık gösterdiği boyutların belirlenmesi amaçlanmıştır. İleriki yıllarda yapılan araştırmalarda ise dört boyuta sırası ile beşinci boyut olarak uzun vadeli/kısa vadeli oryantasyon (Hofstede, 1991) ve altıncı boyut olarak serbestlik-sınırlılık (Hofstede vd., 2010) eklenmiştir. Hofstede'nin kültür boyutlarına dair bilgi aşağıda paylaşılmıştır.

Güç mesafesi boyutu, kurum ve toplumlarda gücün dağılımındaki eşitsizliklerin ne kadar tolere edildiğini dikkate almaktadır. Bu boyutta, eşitsizlik ve güç, alt düzeydeki takipçiler açısından ele alınmaktadır. Yüksek güç mesafesi, kurum veya toplumda merkeziyetçi bir yönetim, statüler arası mesafe, bürokrasiyi teşvik eden, otoriter bir anlayışı ifade etmektedir. Düşük güç mesafesi, ast-üst arasındaki yakın ilişkiler, sınıf ayrımından uzak iletişimin açık olduğu, merkezkaç yönetim anlayışı olan kurum veya toplumları ifade etmektedir (Hofstede, 1980b).

Belirsizlikten kaçınma boyutu, toplum ve kurumun belirsizlikler karşısında risk üstelenme veya korku, kaygı göstermesini ifade etmektedir. Yüksek düzeyde belirsizlikten kaçınma, durağan çevre isteği, kurallar ve prosedürlere bağlılık ve belirsizliğe karşı kaygı ve korku duyulması şeklinde ifade edilmiştir. Düşük düzeyde belirsizlikten kaçınma ise, değişimin olağan kabul edildiği, risk

üstlenmenin, yenilik, gelişim, yaratıcılık sağlamanın ve esnek planlar gerçekleştirmenin benimsendiği kültürleri kapsamaktadır (Hofstede, 1980b).

Bireycilik/Toplulukçuluk boyutu, toplum ve kurumların “ben” veya “biz” anlayışı ile hedef belirlemesini ve çıkarlarını gözetmesini ifade etmektedir. Bireycilik, kendi çıkar ve hedeflerini önceliklendirme şeklinde ifade edilmiştir. Bu gibi kültürlerde bireysel motivasyon örgütsel performansa ulaşmada değerli görülmektedir. Toplulukçulukta ise, kolektif değerler, grubun hedef, sorumluluk ve motivasyonu değerli görülmektedir (Hofstede, 1980b).

Erillik/Dişillik boyutu, erillik gösteren toplumlar ve kurumlar hırs, dayanıklılık, mücadele, rekabet ve başarı gibi erkeklerle daha çok özdeşleştirilen değerleri yansıtmaktadır. Dişillik gösteren toplum ve kurumlar ise iletişim, yardımlaşma, dayanışma, paylaşma, empati, takım birliği gibi değerleri yansıtmaktadır (Hofstede, 1980b).

Uzun vadeli/Kısa vadeli oryantasyon boyutu, ülkelerin planlamalarını uzun dönemli mi, kısa dönemli mi yaptığını ölçen bir boyuttur. Uzun vadeli oryantasyona sahip kültürlerde geleceğe yönelik planlamalara, değerlerin kalıcılığına ve güçlülüğüne yönelik planlamalar kullanılmaktadır. Kısa vadeli oryantasyona sahip kültürlerde ise şimdiki zamanla ilgili kısa süreli planlamalar yapılmakta ve geçmiş zamanla ilgilenilmektedir (Hofstede, 1991).

Serbestlik/Sınırlılık boyutu, toplum veya kurumların istek ve arzularını kontrol etme şekillerini, eğilimlerini ve gerçekleştirme düzeylerini değerlendirmektedir. Sınırlılık yönü baskın olan kültürlerde sosyal normlarla (kural prosedür ve yaptırım) toplum isteklerinin bastırılması söz konusudur. Serbestlik yönü baskın olan kültürlerde ise toplumun yaşamdan keyif alma, eğlenme gibi isteklerinin daha serbest bırakılması söz konusudur (Hofstede vd., 2010).

3. Hofstede’nin Son Boyutu Serbestlik-Sınırlılık ve Konuyla İlgili Yapılan Çalışmalar

Serbestlik-sınırlılık kavramı ilk olarak 2007-2008 yılları arasında yapılan dünya değer araştırmalarında, Minkov (2007, 2011) tarafından literatüre kazandırılmıştır. Daha sonra 2010 yılında Hofstede vd. (2010) tarafından altıncı boyut olarak Hofstede’nin kültür boyutları arasına eklenmiştir. Bu çerçeveye göre serbestlik, toplumda eğlenceli, zevk alarak var olmayı ve birey istek ve duygularının nispeten özgürce yaşanmasına izin veren bir toplumu; sınırlılık ise, isteklerin sağlanmasını sosyal normlar yoluyla düzenleyen ve kontrol eden bir toplum kültürünü yansıtmaktadır (Hofstede, 2011). Hofstede serbestlik boyutunun baskın olduğu toplum ve kurumlarda daha yüksek mutluluk, hayat kontrolü, daha olumlu duyguların pekiştirilmesi ile karşılaşıldığını bunun sonucunda ise toplumda daha az obezite vakası, daha az polis ve cinsel normlara gereklilik olduğunu gözlemlemiştir. Sınırlılık boyutunun yüksek olduğu toplum ve kurumlarda ise çaresizlik, konuşma kısıtlaması, daha az olumlu duygu pekiştirme gözlemlenmiştir. Araştırmaya göre Güney ve Kuzey Amerika ve Batı Avrupa ülkelerinde serbestlik düzeyi daha yüksek iken; Doğu Avrupa ve Asya ülkelerinde sınırlılık düzeyi daha yüksektir.

Kültürel bir boyut olan serbestlik-sınırlılığın, uluslararası ortamlarda kritik bir role sahip olduğu öngörülmektedir. Literatürde kültürün 5 boyutu ile doğrudan yabancı yatırım ilişkisini inceleyen

araştırmalar mevcuttur (Kapás ve Czeglédi, 2020; Kayalvizhi ve Thenmozhi, 2018; Nayak ve Scheib, 2020; Pham ve Dinh, 2020). Fakat altı boyutlu bir çalışmaya rastlanmamıştır. Sonuç olarak, serbestliğe karşı sınırlılığın, uluslararası ortamlarda ve kurumlarda kapsamlı etkileri olan ve büyük önem taşıyan bir boyut olması beklenmektedir. Kültürel bir boyut olarak serbestliğe karşı sınırlılığın önemine rağmen, uluslararası ortamlarda ve kurumlardaki etkisi büyük ölçüde incelenmemiştir (Srivastava vd., 2020). Literatürdeki boşluğun temel olarak, bireysel düzeyde serbestliğe karşı sınırlılığı ölçmek için uygun Türkçe bir ölçeğin olmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Kültürün insan davranışı üzerindeki etkisini bireysel düzeyde incelemek için ulusal düzeyde puanların kullanılması, ekolojik yanılgıya, yanlış, geçersiz ve güvenilmez sonuçlara yol açabileceği gerekçesi ile Hofstede'nin kültür boyutlarını birey düzeyinde ölçmek üzere farklı ölçekler geliştirilmiştir. Literatürde yer alan Erdem vd. (2006) tarafından oluşturulan ölçeğin yalnızca üç boyuttan oluşması (güç mesafesi, kolektivizm ve belirsizlikten kaçınma); Dorfman ve Howell (1988) tarafından oluşturulan ölçeğin son iki boyutu dahil etmemesi sebebiyle gelecek araştırmalar için ölçek kapsamı yetersiz kalmıştır. Bunun dışında Yoo vd. (2011) tarafından geliştirilen ölçek ise, kültürel boyutlar teorisinin beş boyutunu birey düzeyinde ölçen literatürde en kapsamlı ölçek olması ile birlikte, geliştirildiği yıllarda Hofstede'nin serbestlik-sınırlılık boyutunun bilinmemesi sebebiyle son boyuta ait ifadeleri kapsamamaktadır. Günümüzde kültürel boyutlar teorisinin tüm boyutlarını içeren birey düzeyinde bütüncül bir ölçeğe ve son boyuta ait Türkçe ölçeğe rastlanmamış araştırmalarda da sıkça bu durum bir kısıt olarak belirtilmiştir (Erdem vd., 2006; Heydari vd., 2021; Türegün, 2019). Bu bağlamda, çalışmada Hofstede'nin kültürel boyutlar teorisinin son boyutu serbestlik-sınırlılık ölçeği Türkçe literatüre uyarlanmıştır.

4. Araştırma Yöntemi

Hofstede vd. (2010) tarafından literatüre kazandırılan serbestlik-sınırlılık boyutunun Türkçe literatürde bir ölçek uyarlama çalışması bulunmamaktadır. Bu bağlamda, araştırmada Heydari vd. (2021) tarafından geliştirilen 6 maddelik ölçek Türkçe literatüre uyarlanmıştır. Ölçek uyarlama çalışmaları çok kültürlü araştırmaların yapılmasına olanak sağlamaktadır. Böylelikle araştırmacılar iş birlikleri yaparak, kültürlerarası farklılıkları görme ve tartışma imkanı bulabilmektedir. Yapılan araştırmalar yalnızca farklılıkları ortaya koymamakta, farklı kültürlerin benzer noktalarını da belirlemeye yardımcı olabilmektedir. Bu bağlamda mevcut kültürü anlayabilmek adına ölçek uyarlama çalışmalarının yapılmasının alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ölçek uyarlaması için izlenen süreç Tablo 1'de özetlenmiştir.

Tablo 1: Ölçek Uyarlama Süreci

Adımlar	Metod
1. Ölçek uyarlama izni	İlgili ölçeği ortaya koyan araştırmacılar ile iletişime geçilmiş ve uyarlama için mail yoluyla onay alınmıştır.
2. Birinci çeviri çalışması	İngilizce ölçek 2 dil uzmanından destek alınarak Türkçe literatüre çevrilmiştir.
3. Birinci çeviriyi değerlendirme süreci	Ortaya konan Türkçe çeviri 3 alan uzmanı tarafından değerlendirilip, kültürel farklılıklar dikkate alınarak düzeltilmiştir.
4. Tersine çeviri çalışması	Birinci çeviri sonucu ortaya çıkan Türkçe uyarlama çalışması, farklı 2 dil uzmanı tarafından orijinal dile (İngilizce) geri çevrilmiştir.

5. Tersine çeviriyi değerlendirme süreci	Tersine çeviri sonucu ortaya konan İngilizce ölçek, orijinal ölçek ile karşılaştırılmış, gerekli düzenlemeler yapılmıştır.
6. Uzman görüşü	Tersine çeviri sonrası düzenlemeler yapılan Türkçe ölçek alan uzmanlarının onayına sunulmuş ve son haline getirilmiştir.
7. Etik kurul onayının alınması	Türkçe uyarlaması yapılan ölçeğin etik kurallara uygunluğu kontrol edilmiş ve kurul tarafından onay alınmıştır.
8. Pilot çalışma	Ölçek örnekleme uygulanmadan önce, anketin anlaşılabilirliği açısından 40 kişi üzerinde pilot çalışma yapılmıştır.
9. Türkçe ölçeğin belirlenen örnekleme uygulanması	Çalışma evreni Türkiye'de yaşayan 18 yaş üstü bireyler olarak belirlenmiştir. Araştırma örnekleme ise İstanbul ili ile sınırlandırılmıştır. Çalışmada iki ayrı örnekleme ölçek uygulanmıştır.
10. Geçerlilik ve güvenilirlik analizi-1.Aşama	Ölçek uyarlamasının ilk aşamasında 285 kişiden veri toplanarak, keşfedici faktör analizi yapılmıştır.
11. Geçerlilik ve güvenilirlik analizi-2.Aşama	Ölçek uyarlamasının ikinci aşamasında 320 kişiden veri toplanarak, doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır.

Tablo 1'de görüldüğü üzere öncelikle orijinal ölçek sahibinden uyarlama yapılabilmesi için izin alınmıştır. Onay alındıktan sonra Uluslararası Test Komisyonu (ITC – International Test Commission) tarafından literatürde sıklıkla bahsedilen aşamalar göz önünde bulundurularak ölçek ifadeleri oluşturulmuştur. Araştırmada uyarlama için beş aşamadan oluşan geri çeviri (back translation) metodu uygulanmıştır (Brislin, 1970). Bu bağlamda ilk olarak birinci çeviri çalışması, ölçeğin terminolojisine aşına ve konuyla ilgili deneyimi olan iki profesyonel tarafından gerçekleştirilmiştir. İlk çeviri aşamasında WHO'nun (2017) belirttiği çeviriyi birebir yapmaktan ziyade kavramsal eş değerliğine önem verilmesi; çevirinin basit ve anlaşılır olmasına özen gösterilmesi; uzun cümle kurulmaması, hedef kitlenin yanlış anlamasına neden olabilecek etik dışı terimlerden kaçınılması konularına dikkat edilmiştir. Ölçek uyarlamasının ikinci kısmı birinci çeviriyi değerlendirme sürecini kapsamaktadır. Bu bağlamda ortaya konan Türkçe çeviri 3 alan uzmanı tarafından değerlendirilip, kültürel farklılıklar dikkate alınarak düzeltilmiştir. Ölçek uyarlamasının üçüncü kısmı geri çeviri aşamasından oluşmaktadır. Geri çeviri aşaması ilk çeviride yer almayan bağımsız iki uzman tarafından gerçekleştirilmiştir. Geri çeviriyi yapan dil uzmanlarının başlangıçta ölçeğin orijinal halini görmemelerine özen gösterilmiştir. İlk çeviri aşamasında olduğu gibi bu aşamada da ifadelerin orijinal metin ile birebir tutmasından ziyade kültürel eş değerlik konusuna dikkat edilmiştir. Ardından tersine çeviriyi değerlendirme süreci gerçekleştirilmiştir. Tersine çeviri sonucu ortaya konan İngilizce ölçek, orijinal ölçek ile karşılaştırılmış, tutarsızlıklar kontrol edilerek gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Ölçek uyarlamasının son aşamasında uzman görüşü alınmıştır. Uzmanlar ölçek uyarlamasını dört temel konuda değerlendirmektedir (Borsa, vd., 2012): (1) kelimelerin iki dil için eş anlamlılık durumları, cümlelerin birden fazla anlam içerip içermediği gibi semantik değerlendirme; (2) cümlelerin kültürel olarak anlamlılığını değerlendirme; (3) cümlelerin hedef gruba uygulanabilirliğini değerlendirme; (4) çevrilen ifadenin yeni kültürde aynı olguyu sorgulayıp sorgulamadığını değerlendirme. Bu bağlamda yapılan değerlendirmeler sonucunda Türkçe ölçeğe son şekli verilmiştir. Beş aşamalı süreç boyunca olası sorunlar gözlemlenerek ve düzeltilerek oluşturulan her ifadenin doğruluğu kabul edilmiştir. Orijinal dilinde 7'li likert uygulanan ölçeğin uzmanlar tarafından 5'li likert olarak düzenlenmesi uygun görülmüştür. 5'li likert içerisinde 2 olumlu, 2 olumsuz ve 1 olumlu/olumsuz fikir yansıtmayacak şekilde "5= Kesinlikle Katılıyorum, 4=Katılıyorum, 3=Ne

katılıyorum ne katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 1= Kesinlikle Katılmıyorum“ ifadeleri ile çalışma yürütülmüştür. Türkçe uyarlama ölçeğin etik kurallara uygunluğu kontrol edilmiş ve gerekli Etik Kurul belgesi alınmıştır. Araştırma öncesinde ölçek içerisinde yer alan ifadelerin açıklığı, cevaplanma süresi 3 alan uzmanı tarafından test edilmiş, ölçeğin 2 dakika içerisinde yanıtlanabilir olduğu ve açık ifadeler içerdiği tespit edilmiştir. Ölçek esas örnekleme uygulanmadan önce 40 kişi üzerinde pilot çalışma yapılmış ve ölçeğe nihai hali verilmiştir. Ardından SPSS 26.0 ve AMOS programları aracılığıyla iki aşamalı geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır.

4.1. Araştırma Örnekleme

Çalışma kültürel değerlere özgü bir araştırmayı içerdiğinden, araştırma evreni Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan 18 yaş üzeri bireyleri kapsamaktadır. Çalışmanın süre ve bütçe kısıtı göz önüne alındığında araştırma örnekleme Türkiye'nin en yoğun nüfusuna sahip olan İstanbul ili ile sınırlandırılmıştır. Bu bağlamda araştırma örneklemine ulaşmak için kolayda örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Kolayda örnekleme yöntemi, ihtiyaç duyulan veri sayısına erişene kadar, en ulaşılabilir olan yanıtlayıcılardan başlayarak, örneklem için gerekli olan sayıya ulaşmayı içeren bir yöntemdir (Cohen, vd., 2005). Bu yöntem ile veriler en kolay, hızlı ve ekonomik şekilde toplanmaktadır (Malhotra, 2004, s.321). Örneklem büyüklüğü belirlenirken Tavşancıl'ın (2002, s.51) "örnek büyüklüğünün ölçek madde sayısının 10 katı olması" önermesi esas alınmıştır. Bu bağlamda 6 ifadeli ölçeğin minimum 60 kişiye uygulanması hedeflenmiştir. Hedeflenen araştırma örneklemine ulaşmak için Google online anketlerden faydalanılmıştır ve toplamda 605 kişiye anket uygulanmıştır. Keşfedici faktör analizi kapsamında 285 anket, doğrulayıcı faktör analizi kapsamında 320 anket değerlendirmeye alınmıştır. Ölçek uyarlamasının ilk aşaması olan keşfedici faktör analizi kapsamında araştırmaya katılanların 141'i erkek, 142'si kadındır. 2 kişi ise cinsiyetini belirtmek istememiştir. Katılımcıların eğitim düzeyleri incelendiğinde %57,5'inin lisansüstü (164 katılımcı), %34,4'ünün lisans (98 katılımcı), %6'sının lise (17 katılımcı), %1,4'ünün ön lisans (4 katılımcı), %0,7'sinin ise ortaokul mezunu olduğu tespit edilmiştir. Doğum yıllarına göre yapılan veri analizi sonucunda katılımcıların %33,3'ünün 1990-1999 doğumlu, %30,5'inin 1980-1989 doğumlu, %28,1'inin 1966-1979 doğumlu, %4,6'sının 1946-1965 doğumlu ve %3,5'inin 2000 ve sonrası doğumlu olduğu görülmüştür. Ölçek uyarlamasının ikinci aşaması olan doğrulayıcı faktör analizi kapsamında araştırmaya katılanların 169'u erkek, 151'i kadındır. Katılımcıların eğitim düzeyleri incelendiğinde %54,7'sinin lisansüstü (175 katılımcı), %37,8'inin lisans (121 katılımcı), %5,6'sının lise (18 katılımcı), %1,3'ünün ön lisans (4 katılımcı), %0,6'sının ise ortaokul mezunu olduğu tespit edilmiştir. Doğum yıllarına göre yapılan veri analizi sonucunda katılımcıların %36,6'sının 1990-1999 doğumlu, %30'unun 1980-1989 doğumlu, %25,3'ünün 1966-1979 doğumlu, %4,4'ünün 1946-1965 doğumlu ve %3,8'inin 2000 ve sonrası doğumlu olduğu görülmüştür.

4.2. Bulgular

4.2.1. Yapı Geçerliliği

Ölçek uyarlama çalışmalarında doğrulayıcı faktör analizinin yeterli olduğu bilinse de literatürde sıklıkla önemsenen bir konu olarak yıllar içinde çıktıkları değişen kavramlar için keşfedici faktör

analizine de başvurulduğu gözlemlenmiştir (Saylık, 2019). Bu bağlamda araştırmada hem keşfedici, hem doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Keşfedici faktör analizinde (EFA), verileri temsil etmek için gereken faktörlerin sayısı hakkında bilgi sağlanırken, doğrulayıcı faktör analizinde, ölçülen tüm değişkenlerin her gizli değişkenle ilişkisi de araştırılmaktadır. Keşfedici faktör analizi (EFA) bir ölçeğin altında yatan faktör yapısını keşfetmek ve iç güvenilirliğini incelemek için kullanılan istatistiksel bir analizdir (Johnson ve Winchern, 2002). Doğrulayıcı faktör analizi (CFA), araştırmada kullanılan değişkenlerin yapı sayısını ne kadar iyi temsil ettiğini test etmek için kullanılan çok değişkenli bir istatistiksel analizdir. Doğrulayıcı faktör analizi, yapı geçerliliği, daha önceden oluşturulmuş bir yapının doğrulayıcı analizi veya henüz keşfedilmemiş değişkenler ile ilişkilendirilmiş kuramların doğrulanmasında sıklıkla kullanılmaktadır (Çokluk vd., 2010). Bir sonraki bölümde keşfedici ve doğrulayıcı faktör analizi bulguları detaylı bir şekilde tartışılacaktır.

4.2.1.1. Keşfedici Faktör Analizi (EFA)

Ölçek uyarlamasının yapı geçerliliğini sağlamak adına öncelikle keşfedici faktör analizi yapılmıştır. Verilerin faktör analizine uygunluğunu analiz etmek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Barlett Küresellik Testi uygulanmıştır. Bu bağlamda Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) .60'dan yüksek ve Barlett Testi'nin hesaplanan ki-kare değerinin istatistiksel olarak anlamlı çıkması gerekmektedir (Büyüköztürk, 2004). Yapılan analizler sonucunda KMO .86 ve Barlett Küresellik Testi χ^2 değeri ise 991,54 ($p < .000$) olarak bulgulanmıştır. Orijinal ölçek tek boyutlu bir yapı gösterdiği için herhangi bir döndürme tekniği kullanılmadan yapılan analiz sonucunda, toplam varyansın % 65,3'ünü açıklayan tek faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Tüm ifadelerin faktör yükleri 0,699-.0,902 aralığında bulunmuştur. Altı maddenin tümü için ortak paylaşılan varyans 0,4'ten büyük çıkmıştır. Keşfedici faktör analizine dair detaylı bilgiler Tablo 2'de gösterilmektedir.

Tablo 2: Keşfedici Faktör Analizi Sonuçları

Maddeler	Faktör Yükleri	İfadelerin Toplam ile Korelasyonu
1. Bireylerin keyif almasında herhangi bir sınır olmamalıdır.	0,730	0,761
2. Toplumlar, arzuların ve duyguların nispeten özgürce tatmin edilmesine değer vermelidir.	0,699	0,694
3. Özellikle yüksek arzu duyulan zevkler bastırılmamalıdır.	0,821	0,809
4. Arzuların tatmini ertelenmemelidir.	0,812	0,801
5. Kişi kısıtlama olmaksızın arzu ve duygu özgürlüğünün tadını çıkarmalıdır.	0,866	0,870
6. Duygu ve arzular özgürce tatmin edilmelidir.	0,902	0,893
Açıklanan Toplam Varyans	%65,317	
Cronbach's Alpha	0,890	

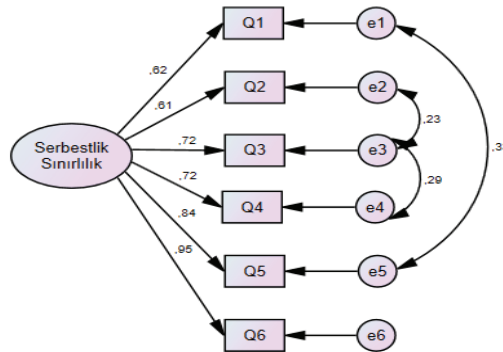
4.2.1.2. Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)

Keşfedici faktör analizi sonuçlarının önerdiği faktör yapısını doğrulamak için doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır (Motammarri vd., 2020). Ayrıca ölçeğin psikometrik sağlamlığını ölçmek için yakınsak ve ıraksak geçerlilik de değerlendirilmiştir (Churchill, 1979; DeVellis, 2014). DFA

sonuçlarına göre (n=320), 6 maddelik serbestlik-sınırlılık ölçeği (CMIN/df=1,885; RMSEA=0,053; RMR=0,021; CFI=0,995; NFI= 0,990) iyi bir uyum göstermiştir. Ölçeğin faktör yükleri 0.61 ile 0.95 arasında yer almaktadır. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına yönelik detaylı bilgi Tablo 3'te ve Şekil 1'de gösterilmektedir.

Tablo 3: Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Maddeler	Faktör Yükleri
1. Bireylerin keyif almasında herhangi bir sınır olmamalıdır.	0,618
2. Toplumlar, arzuların ve duyguların nispeten özgürce tatmin edilmesine değer vermemelidir.	0,608
3. Özellikle yüksek arzu duyulan zevkler bastırılmamalıdır.	0,722
4. Arzuların tatmini ertelenmemelidir.	0,718
5. Kişi kısıtlama olmaksızın arzu ve duygu özgürlüğünün tadını çıkarmalıdır.	0,835
6. Duygu ve arzular özgürce tatmin edilmelidir.	0,950
CR Değeri	0,884
AVE Değeri	0,566

Şekil 1: Serbestlik-Sınırlılık Ölçeği'ne Yönelik Doğrulayıcı Faktör Analizi Path Diagramı

Ölçek uyarlamasının geçerliliğini sağlamak adına yakınsak geçerlilik analiz edilmiştir. Yakınsak geçerliliği sağlamak adına üç kriter incelenmiştir: Ortalama Açıklanan Varyans (AVE), Bileşik Güvenilirlik (CR) ve madde yükleri. Fornell ve Larcker'e (1981, s.40-42) göre yakınsak geçerliliğin sağlanması için ortalama açıklanan varyansın (AVE) 0,5'ten büyük olması, CR'nin ise 0,7'den büyük olması gerekmektedir. Ayrıca CR değerinin AVE değerinden yüksek olması beklenmektedir (Yaşlıoğlu, 2017: 82). Son olarak madde yüklerinin 0,5'ten büyük olması gerekmektedir (Hair vd., 2014, s.605). Yapılan analiz sonucunda AVE değerinin 0,566 olduğu (>0,5), CR değerinin 0,884 olduğu (>0,7), CR>AVE kriterinin sağlandığı ve minimum madde yükünün 0,5'ten yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 3). Elde edilen verilerden hareketle yakınsak geçerlilik sağlanmıştır.

Ölçek uyarlamasının geçerliliğini test etmek için bir sonraki adım, kriter geçerliliğinin sağlanmasıdır. Bu bağlamda ölçüt bağıntılı geçerlilik incelenmiş ve serbestlik-sınırlılık ölçeğinin ilişkili olduğu

yapıları bulmak adına literatür incelenmiştir. Ele alınan Heydari vd. (2021) tarafından geliştirilen serbestlik-sınırlılık ölçeğinin Demirci ve Ekşi (2018)'nin hoşgörü ölçeği ile ilişkili bir yapıya sahip olduğu görülmüştür. Ölçek uyarlamasının son aşaması olan doğrulayıcı faktör analizi aşamasında katılımcılara serbestlik-sınırlılık ölçeği, hoşgörü ölçeği ile birlikte uygulanmıştır. İki ölçek arasındaki ilişki incelenmiş, analiz sonucunda serbestlik-sınırlılık ölçeği ile hoşgörü ölçeği arasında ($r=.17$, $p<.001$) pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

4.2.2. Güvenilirlik

Ölçek uyarlaması çalışmasında güvenilirliğin test edilmesi amacıyla üç temel kriter incelenmiştir (Yaşlıoğlu, 2017, s. 78): (1) İfadelerin toplam ile ilişkisi, ifadeler arası korelasyon; (2) güvenilirlik katsayısı (Cronbach Alpha katsayısı); (3) birleşik güvenilirlik (CR). Araştırmanın ilk kısmı olan keşfedici faktör analizi kapsamında ifadelerin toplam ile ilişkisi, ifadeler arası korelasyon ve Cronbach Alpha değeri incelenmiştir. İfadenin toplam ile korelasyonu kural olarak 0,5'in üstü (Field, 2006); ifadeler arası (inter-item) korelasyonların 0,4'ten büyük olması (McHorney vd., 1994) ve Cronbach Alpha değerinin 0,7'nin üzeri olması beklenmektedir (Eymen, 2007, s.74-80). Bulgularda herhangi bir ifadenin ölçek güvenilirliğini düşürdüğüne rastlanmamış, orijinal ifade sayısı korunmuştur. Tablo 2'deki değerler göz önünde bulundurulduğunda güvenilirlik koşulları sağlanmıştır. Araştırmanın ikinci kısmı olan doğrulayıcı faktör analizi kapsamında güvenilirliği değerlendirmek için CR değeri incelenmiştir, Tablo 3'de görüldüğü üzere CR değeri beklenen düzeyde çıkmış, güvenilirlik sağlanmıştır.

5. Sonuç

Bu araştırma kültürel boyutlar teorisinin son boyutu olan serbestlik-sınırlılık boyutunu, toplum ve organizasyonlar üzerinde ölçümlenebilir kılmak, gelecekte yapılacak bütüncül kültür araştırmalarında gerekli araçsal kaynağı sağlamak amacı ile yapılmıştır. Çalışmanın örneklemini uyarlama yapılan dilin Türkçe olması sebebiyle, İstanbul'da yaşayan 18 yaş ve üzeri Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları ile sınırlandırılmıştır. Araştırmada sırası ile demografik verilerin frekans dağılımları incelenmiş, keşfedici faktör analizi, doğrulayıcı faktör analizi yapılarak ölçek uyarlamasının geçerlilik ve güvenilirlik çalışması gerçekleştirilmiştir. Tüm bulgular, uyarlaması yapılan serbestlik-sınırlılık ölçeğinin güvenilir ve geçerli olduğunu destekler niteliktedir.

Hofsted'e'nin serbestliğe karşı sınırlılık boyutu diğer boyutlar gibi toplumlar arasındaki kültürel farklılıkları fark etme ve yönetmede çok önemli bir rol oynamaktadır. Bu ölçek bir kültürün doyum ihtiyaçlarını ne ölçüde karşıladığı veya sınırladığını ölçerek, daha iyi kültürlerarası iletişim ve iş birliği sağlanmasına temel oluşturmaktadır. Bu kavramın toplumumuzda benimsenmesi durumunda değişmekte olan kültürel uygulamalara daha serbest, hoşgörülü ve saygılı bakılmasını sağlayacağı düşünülmektedir. Bir diğer yandan küresel anlamda etkileşimlerin oldukça yoğun olduğu günümüzde, artık kültürel farklılıkların da zamanla azalacağı ve kültürün gittikçe homojenleşen bir kavram olacağı öngörülmektedir. Bu araştırma, ileriki yıllarda hangi toplumların keskin yanlarının törpülediğini ve hangi toplumların baskın özelliklerinin benimsendiğini açıklamak adına da

öncü bir çalışma olma niteliğindedir. Araştırmanın katkısını işletmeler açısından değerlendirecek olursak, kültürel farklılıkların bilincinde olarak yapılan kültürlerarası iş birliklerin daha uzun süreli, dayanışma temelli, üretken ve verimli olacağı öngörülmektedir. Bu boyuta ait araştırmaların literatürde sınırlı olması sebebiyle kuşkusuz bu ilişkilere yönelik araştırmaların yapılması gerektiği düşünülmektedir. İleriki yıllarda, ölçeğin farklı endüstri ve alanlarda yapılan çalışmalarla daha derin bir görüş sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Borsa, J. C., Damásio, B. F., & Bandeira, D. R. (2012). Cross Cultural adaptation and validation of psychological instruments: Some considerations. *Paidéia*, 22(53), 423–432.
- Brislin, R. W. (1970). Back-translation for cross-cultural research. *Journal of cross-cultural psychology*, 1(3), 185–216.
- Büyüköztürk, Ş. (2004). *Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Cattell, R. B. (1950). The Principal Culture Patterns Discoverable in the Syntal Dimensions of Existing Nations. *Journal of Social Psychology*, 32(2). <https://doi.org/10.1080/00224.545.1950.9919048>
- Churchill Jr, G. A. (1979). A paradigm for developing better measures of marketing constructs. *Journal of Marketing Research*, 16(1), 64–73.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2005). *Research Methods in Education (5th Ed.)*. London: Routledge Falmer.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik*. Ankara: Pegem Akademi
- Demirci, İ., & Ekşi, H. (2018). Keep calm and be happy: A mixed method study from character strengths to well-being. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 18(29), 303–354. <http://dx.doi.org/10.12738/estp.2018.2.0799>
- DeVellis, R.F. (2014). *Scale Development; Theory and Applications*. Sage Publications.
- Dorfman, P. W., & Howell, J. P. (1988). Dimensions of national culture and effective leadership patterns: Hofstede revisited. *Advances in International Comparative Management*, 3(1), 127–150.
- Erdem, T., Swait, J., & Valenzuela, A. (2006). Brands as signals: A cross-country validation study. *Journal of Marketing*, 70(1), 34–49. <https://doi.org/10.1097/01.rhu.000.020.0424.58122.38>
- Eymen, U. E. (2007). *SPSS 15.0 ile Veri Analizi*. İstatistik Merkezi.
- Field, A. (2006). *Research Methods II: Reliability Analysis*. Sage Publications, London.
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39–50.
- Furnham, A., Kirkcaldy, B. D., & Lynn, R. (1994). National Attitudes to Competitiveness, Money, and Work Among Young People: First, Second, and Third World Differences. *Human Relations*, 47(1), 119–132. <https://doi.org/10.1177/001.872.679404700106>
- Garrison, T. (1998). Riding the Waves of Culture (Book Review). *Journal of General Management*, 24(1), 84–87.
- Gupta, V., Hanges, P. J., & Dorfman, P. (2002). Cultural clusters: Methodology and findings. *Journal of World Business*, 37(1), 11–15. [https://doi.org/10.1016/S1090-9516\(01\)00070-0](https://doi.org/10.1016/S1090-9516(01)00070-0)
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2014). *Multivariate Data Analysis*. Pearson Education Limited.
- Hall, E. T., & Hall, M. R. (1990). *Hidden differences: Doing business with the Japanese*. Anchor Books.

- Heydari, A., Laroche, M., Paulin, M., & Richard, M. O. (2021). Hofstede's individual-level indulgence dimension: Scale development and validation. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 62, 102640. <https://doi.org/10.1016/j.jretconser.2021.102640>
- Hofstede, G. (1980a). Culture and organizations. *International Studies of Management & Organization*, 10(4), 15-41.
- Hofstede, G. (1980b). Motivation, leadership, and organization: do American theories apply abroad?. *Organizational Dynamics*, 9(1), 42-63. [https://doi.org/10.1016/0090-2616\(80\)90013-3](https://doi.org/10.1016/0090-2616(80)90013-3)
- Hofstede, G. (1991). *Cultures and organizations: Software of the mind*. McGraw-Hill, London and New York.
- Hofstede, G. (2001). *Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions and organizations across nations*. Sage Publications.
- Hofstede, G. (2011). Dimensionalizing cultures: The Hofstede model in context. *Online readings in psychology and culture*, 2(1), 8.
- Hofstede, G., Hofstede, G. J., & Minkov, M. (2010). *Cultures and organizations: Software of the mind: Intercultural cooperation and its importance for survival*. McGraw-Hill, Newyork.
- Hofstede, G., Neuijen, B., Ohayv, D. D., & Sanders, G. (1990). Measuring organizational cultures: A qualitative and quantitative study across twenty cases. *Administrative Science Quarterly*, 35(2), 286-316. <https://doi.org/10.2307/2393392>
- Inglehart, R. (1977). Values, objective needs, and subjective satisfaction among western publics. *Comparative Political Studies*, 9(4), 429-458. <https://doi.org/10.1177/001.041.407700900403>
- Inglehart, R., & Baker, W. E. (2000). Modernization, cultural change, and the persistence of traditional values. *American Sociological Review*, 65(1), 19-51. <https://doi.org/10.2307/2657288>
- Inkeles, A., & Levinson, D. J. (1969). The personal system and the socio-cultural system in large-scale organizations. *Industrial Organizations and Health*, 1(2), 217-229.
- Johnson, R. A., & Wichern, D. W. (2002). *Applied multivariate statistical analysis*.
- Kapás, J., & Czeglédi, P. (2020). The impact of culture on FDI disentangled: separating the “level” and the “distance” effects. *Economia Politica*, 37(1), 223-250. <https://doi.org/10.1007/s40888.020.00175-8>
- Kayalvizhi, P. N., & Thenmozhi, M. (2018). Does quality of innovation, culture and governance drive FDI?: Evidence from emerging markets. *Emerging Markets Review*, 34, 175-191. <https://doi.org/10.1016/j.ememar.2017.11.007>
- Kim, U. E., Triandis, H. C., Kâğıtçıbaşı, Ç. E., Choi, S. C. E., & Yoon, G. E. (1994). *Individualism and collectivism: Theory, method, and applications*. Sage Publications, Inc.
- Kroeber, A. L., & Kluckhohn, C. (1952). Culture: A critical review of concepts and definitions. *Papers. Peabody Museum of Archaeology & Ethnology*. Harvard University.
- Leonavičienė, E., & Burinskienė, A. (2022). Accelerating cultural dimensions at international companies in the evidence of internationalisation. *Sustainability*, 14(3), 1524.
- Luo, P. (2008). Analysis of cultural differences between West and East in international business negotiation. *International Journal of Business and Management*, 3(11), 103-106.
- Malhotra, N. K. (2004). *Marketing Research an Applied Orientation (4. Edition)*. Pearson Prentice Hall, New Jersey.
- McHorney, C. A., Ware Jr, J. E., Lu, J. R., & Sherbourne, C. D. (1994). The MOS 36-item Short-Form Health Survey (SF-36): III. Tests of data quality, scaling assumptions, and reliability across diverse patient groups. *Medical Care*, 40-66.
- McKeon, M., & Williams, R. (1977). Keywords: A Vocabulary of Culture and Society. *Studies in Romanticism*, 16(1), 128-139. <https://doi.org/10.2307/25600068>

- Minkov, M. (2007). *What makes us different and similar: A new interpretation of the World Values Survey and other cross-cultural data*. Sofia, Bulgaria: Klasika i Stil Publishing House.
- Minkov, M. (2011). *Cultural differences in a globalizing world*. Emerald Group Publishing Ltd.
- Motamarri, S., Akter, S., & Yanamandram, V. (2020). Frontline employee empowerment: Scale development and validation using Confirmatory Composite Analysis. *International Journal of Information Management*, 54, 102177.
- Nayak, B. S., & Scheib, D. (2020). Cultural logic of German foreign direct investment (FDI) in service sector. *Journal of Economic Structures*, 9(1), 1-13. <https://doi.org/10.1186/s40008.020.00203-7>
- Pham, Q. T., & Dinh, X. K. (2020). The impacts of organizational culture on knowledge transferring in FDI enterprises in Vietnam. *International Journal of Innovation*, 8(3), 392-411. <https://doi.org/10.5585/iji.v8i3.16059>
- Rokeach, M. (1973). *The Nature of Human Values*. Free press, New York.
- Rosenberg, M., Kluckhohn, F. R., Strodtbeck, F. L., Roberts, J. M., Romney, A. K., Kluckhohn, C., & Scarr, H. A. (1961). Variations in Value Orientations. *American Sociological Review*, 26(6). <https://doi.org/10.2307/2090580>
- Saylık, A. (2019). Hofstede'nin Kültür Boyutları Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması; Geçerlik Ve Güvenirlilik Çalışması. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (Teke) Dergisi*, 8(3), 1860-1881.
- Schein, E. H. (1985). Organizational culture and leadership: A dynamic view. *Organization Studies*, 7.
- Schwartz, S. H. (1992). Universals in the content and structure of values: Theoretical advances and empirical tests in 20 countries. In *Advances in experimental social psychology* (Vol. 25, s. 1-65). Academic Press. [https://doi.org/10.1016/S0065-2601\(08\)60281-6](https://doi.org/10.1016/S0065-2601(08)60281-6)
- Schwartz, S. H. (1994). *Cultural dimensions of values: Towards an understanding of national differences*. California: Sage Publications.
- Sent, E. M., & Kroese, A. L. (2022). Commemorating Geert Hofstede, a pioneer in the study of culture and institutions. *Journal of Institutional Economics*, 18(1), 15-27.
- Srivastava, S., Singh, S., & Dhir, S. (2020). Culture and International business research: A review and research agenda. *International Business Review*, 29(4), 101709. <https://doi.org/10.1016/j.ibusrev.2020.101709>
- Tavşancıl, E. (2002). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS'le Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Triandis, H. C. (1994). Theoretical and methodological approaches to the study of collectivism and individualism. *Cross Cultural Research and Methodology Series-Sage-*, 18(1), 41-41.
- Türegün, N. (2019). Etik Algısının Kültürel Boyutlar Açısından Değerlendirilmesi: MINT Ülkelerindeki Öğrenciler Üzerine Bir Çalışma. *Social Sciences Research Journal*, 8(3), 102-119.
- World Health Organization (WHO). (2017). Process of translation and adaptation of instruments. Retrieved from http://www.who.int/substance_abuse/research_tools/translation/en/
- Yaşlıoğlu, M. M. (2017). Sosyal bilimlerde faktör analizi ve geçerlilik: Keşfedici ve doğrulayıcı faktör analizlerinin kullanılması. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 46, 74-85.
- Yoo, B., Donthu, N., & Lenartowicz, T. (2011). Measuring Hofstede's five dimensions of cultural values at the individual level: Development and validation of CVSCALE. *Journal of International Consumer Marketing*, 23(3-4), 193-210. <https://doi.org/10.1080/08961.530.2011.578059>

Serbestlik-Sınırlılık Ölçek İfadeleri:

SS1. Bireylerin keyif almasında herhangi bir sınır olmamalıdır.

SS2. Toplumlar, arzuların ve duyguların nispeten özgürce tatmin edilmesine değer vermelidir.

SS3.Özellikle yüksek arzu duyulan zevkler bastırılmamalıdır.

SS4.Arzuların tatmini ertelenmemelidir.

SS5.Kişi kısıtlama olmaksızın arzu ve duygu özgürlüğünün tadını çıkarmalıdır.

SS6.Duygu ve arzular özgürce tatmin edilmelidir.

ADAPTATION OF THE HOFSTEDE'S INDULGENCE RESTRAINT DIMENSION INTO TURKISH SCALE

Esin CAN*

Elif ÖZER**

Ayşe Merve URFA***

Technological developments have made network organizations widespread today, and this has accelerated the establishment of international collaborations among organizations, the development of organizational structures, and the internationalization process of organizations. In this context, one of the issues businesses focused on is cultural differences and diversity management. Cross cultural studies become a much-researched area in business-based social science fields such as strategy, international trade, management and organizational behavior. Research examining the differences between countries (Cattell, 1950; Furnham vd., 1994; Garrison, 1998; Gupta vd., 2002; Hofstede, 1980a, 2001; Rokeach, 1973; Rosenberg vd., 1961; Schwartz, 1992) and the differences of multinational and international companies (Luo, 2008; Leonavičienė ve Burinskienė, 2022) has enabled the dimensions, classification and boundaries of the concept of culture to be drawn. Although multidimensional classification has been made on the concept in the literature (Inglehart ve Baker, 2000; Inglehart, 1977; Inkeles ve Levinson, 1969; Kim vd., 1994; Schwartz, 1994; Schwartz, 1992), Hofstede's cultural dimensions continue to be a frequently used source in studies and basis for concept development. Using national-level scores to examine the impact of culture on human behavior at the individual level can lead to ecological fallacy, inaccurate, invalid, and unreliable results. Therefore, different scales have been developed to measure Hofstede's cultural dimensions at the individual level. Today, a holistic scale at the individual level that includes all dimensions of the cultural dimensions theory and a Turkish scale for the last dimension have not been found. This situation has been stated as a limitation of research (Erdem et al., 2006; Heydari et al., 2021; Türeğün, 2019). In this context, the last dimension of Hofstede's cultural dimensions theory, the indulgence restraint scale, was adapted to Turkish in this study.

* Prof. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, İstanbul. E-mail: esincan@yildiz.edu.tr, ORCID ID:0000-0003-1754-4867.

** Arş. Gör., Yeditepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası Ticaret ve İşletmecilik Bölümü, İstanbul. E-mail: elif.oz@yeditepe.edu.tr , ORCID ID:0000-0002-6823-0772

*** Arş. Gör. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, İstanbul. E-mail: murfa@yildiz.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-5485-2845.

The concept of indulgence-restraint was first introduced by Minkov (2007, 2011) in the world value research conducted between 2007 and 2008. Later, in 2010, Hofstede et al. (2010) added it to Hofstede's cultural dimensions as the sixth dimension. When the literature was examined, studies on the indulgence-restraint dimension is quite limited (Heydari et al., 2021; Kayalvizhi and Thenmozhi, 2018; Türegün, 2019). Moreover there is no Turkish scale adaptation on the subject. In this regard, this research is a valuable resource for the definition, characteristics, as well as measurement of the indulgence-restraint dimension.

We used the following steps to adapt the scale to Turkish: (1) Obtaining permission for scale adaptation, (2) First translation study, (3) First translation evaluation process, (4) Reverse translation study, (5) Reverse translation evaluation process, (6) Expert opinion, (7) Obtaining ethics committee approval, (8) Pilot study, (9) Application of the Turkish scale to the sample, (10) Validity and reliability analysis-Phase 1, (11) Validity and reliability analysis-Phase 2. Exploratory and confirmatory factor analyses were conducted to ensure the construct validity of the scale adaptation. As a result of exploratory factor analysis, KMO was .86, and Bartlett's test of sphericity (χ^2) value was 991.54 ($p < .000$). Since the original scale showed one-dimensional structure, as a result of the analysis performed without using any rotation technique, a single-factor structure was obtained, explaining 65.3% of the total variance. Factor loadings of all items were found to be in the range of 0.699-.902. As a result of confirmatory factor analysis, the 6-item indulgence-restraint scale (CMIN/df=1.885; RMSEA=0.053; RMR=0.021; CFI=0.995; NFI= 0.990) showed a good fit. Factor loadings of the scale were between 0.61 and 0.95. When convergent validity was evaluated, the AVE value was 0.566 (>0.5), the CR value was 0.884 (>0.7), the CR>AVE criterion was met and the minimum item loading was higher than 0.5. Finally, the relationship between the adapted scale and the tolerance scale was examined to ensure criterion validity. As a result of the analysis, a positive and significant relationship was found between these scales ($r=.17$, $p<.001$). To test the reliability, item to total correlation, inter item correlation; reliability coefficient (Cronbach Alpha coefficient); composite reliability (CR) values were examined, scale reliability was ensured. As a result of the research which is conducted on Turkish individuals over the age of 18, the Turkish adaptation of the scale is reliable and applicable.

Hofstede's indulgence-restraint dimension, like other dimensions, plays a very important role in recognizing and managing cultural differences between societies. This scale forms the basis for better intercultural communication and cooperation by measuring the extent to which a culture meets or limits satisfaction. It is thought that if this concept is adopted in our society, it will enable a more liberal, tolerant and respectful view of changing cultural practices. On the other hand, in today's world, where global interactions are quite intense, it is predicted that cultural differences will decrease over time, and culture will become an increasingly homogeneous concept. This is a pioneering study to explain which societies' sharp edges were smoothed down and which societies' dominant features were adopted in the coming years. From a business perspective, it is predicted that intercultural collaborations made with an awareness of cultural differences will be long-lasting, solidarity-based, productive, and efficient. Since research on this dimension is limited in the literature, it is undoubtedly thought that research on these relationships should be conducted. It is thought that in the coming years, the scale will provide a deeper insight through studies conducted in different industries and fields.